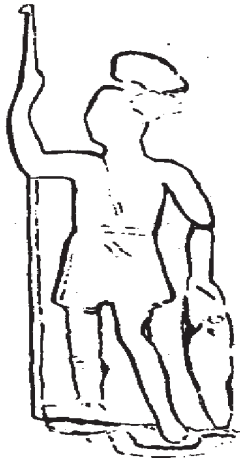

inkrustacji na głowni, dla germańskich wojowników miały jednak znacznie ważniejszą zaletę - nieporównaną jakość. Badania technologii mieczy z ziem polskich ujawniły ostatnio znaczną liczbę mieczy wykonanych techniką dziwerowania, tj. skuwania warstw stali i żelaza, co nadawało mieczom odpowiednią twardość i odporność na złamania. Technika ta nie była znana kowalom barbarzyńskim, miecze te pochodzą zatem muszą z terenów Cesarstwa. W jaki sposób tak duża liczba mieczy mogła dostać się na te tereny? Czy wszystkie mogą być łupami, zdobytymi w walkach z Rzymianami? Wiadomo, że cesarze zakazywali wielokrotnie handlu bronią z wrogami Rzymu. Ale też konieczność powtarzania takich zakazów świadczy, że były one permanentnie łamane. Wiele rzymskich mieczy znajdowanych w grobach barbarzyńców miała wykonane na miejscu rękojeści i pochwy. Prawdopodobnie więc dotarły one na miejsce w postaci samych głowni, znacznie wygodniejszych do transportu. Wszystko zatem zdaje się wskazywać, że duża część mieczy rzymskich z ziem polskich to ślad działalności starożytnych przemytników. Cóż, handel bronią zawsze dostarczał wysokich zysków i niemal zawsze prowadzony był na granicy prawa...

W "arsenale" plemion lugijskich znajdowały się też miecze jednosieczne, produkowane przez miejscowych kowali. Krótkie, zwykle do 70 cm długości, i masywne, często z głowniami zdobionymi wybijanymi lub rytymi wzorami, nadawały się doskonale do rąbania - takim mieczem bez trudu przeciąć było można okrągłą tarczę. Używane były już w I wieku przed naszą erą, głównie w I i II wieku naszej ery, jednak ich znaleźiska są niezbyt liczne - do dziś odkryto mniej niż 100 egzemplarzy. Znacznie częściej miecze jednosieczne używane były w Skandynawii, a w I i II wieku przed naszą erą także na Pomorzu.

W początkach naszej ery ze Skandynawii przybył na ziemie obecnego Pomorza Wschodniego nowy lud - Goci. Plemiona gockie, należące do grupy wschodniogermańskiej, szybko zasymilowały miejscową ludność, i

w krótkim czasie objęły we władanie rozległe obszary Pomorza i północnej Wielkopolski, a od końca II wieku naszej ery także prawobrzeżnego Mazowsza, Podlasia i Lubelszczyzny. Opi-

W rzeczywistości z cmentarzysk plemion gockich nie znamy w ogóle broni, niemal zupełnie brak też narzędzi czy większych przedmiotów żelaznych. Znacznie ciekawsze jest jednak to, że na tych cmentarzyskach bardzo rzadkie są pochówki młodych mężczyzn - potencjalnych wojowników. Ci, grzebani byli zapewne według jakichś innych rytuałów, których dziś jeszcze nie znamy, a może w ogóle nie poznamy nigdy? Mieszkańcy na Pomorzu plemiona gockie przez cztery wieki kontrolowały miejsca wydobycia słynnego magicznego kamienia starożytności - bursztynu. Handel tym surowcem przynosić musiał niebagatelne zyski, o czym świadczą dobitnie groby bogato wyposażane w wysokiej klasy biżuterię złotą i srebrną czy wymyślne zestawy luksusowych naczyń rzymskich. Dlaczego więc nie wiemy nic o wojownikach, którzy tych szlaków handlowych i zgromadzonych dóbr strzegli? Ot, kolejna zagadka.

Drugim, bogatszym źródłem bursztynu aż do dziś pozostał Półwysep Sambijski. Od I tysiąclecia przed naszą erą Sami, Mazury i Suwalszczyznę zamieszkiwały należące do wielkiej grupy ludów bałtyjskich plemiona, z których wywodzą się średniowieczni Prusowie i Jaćwingowie. I tu w grobach dorosłych mężczyzn spotykamy broń, jednak miecze należą do zupełnych wyjątków - jeden z najwybitniejszych znawców archeologii bałtyjskiej nazwał ich wojownikami bez mieczy. Częste są tu natomiast topory i długie, sięgające nawet 30 cm noże. Czyżby właśnie ich potomkiem był stary Bańbuła, który w Mrozkowych Atomicach konwencjonalnie rznął nożem?

W przypadku plemion bałtyjskich zdumiewająco dokładnie spełniło się zresztą znane powiedzenie, iż kto mieczem wojuje, od miecza zginie. Jedyne to bowiem ludy zamieszkujące w starożytności ziemie polskie, które mieczem nie wojsowały - i jedyne, które przetrwały do wieków średnich. Zbrojne w miecze plemiona germańskie, do IV wieku naszej ery rozwijające lokalną cywilizację w dorzeczu Odry i Wisły, w V wieku ruszyły na południe i zachód, ku upadającemu Imperium Rzymskiemu, i w ciągu kilku kolejnych stuleci zniknęły z areny dziejów. W VI wieku pojawili się w ich miejsce Słowianie, którzy zresztą szybko opanowali ogromne połacie Europy Środkowej i Południowej. Jak tego dokonali, skoro - zgodnie z przekazem bizantyjskiego historyka i urzędnika Teofilakta Simokatty - schwytni w 595 roku przez gwardię cesarza Maurycyego zwiadowcy ze szczepu Sklawinów zeznać mieli, że nie są przyzwyczajeni odziewać się w zbroję, bo ich ziemia nie zna żelaza i dlatego pozwala im żyć w spokoju i bez waśni? Miał to oczywiście oznaczać, iż są ludem niewojennym i Cesarstwu nie zagrażającym. Historia pokazuje jednak, że ci, którzy do wojny się zbroją, zawsze twierdzą, że tylko pokój im w głowie, a broni nie mają i do czego mogła by służyć - nie wiedzą.

zamiękają. W tym roku odziany jest w nowy płaszcz koloru purpury. Szyły go pracowite szwaczki Agnieszka Dobrosielska i Katarzyna Kruszelnicka pod okiem Marii Slezak. (wa)

◆ Ogłaszamy licytację kotów mieszkających "kątem" w kuchni biskupińskiego muzeum. Oferty prosimy składać w redakcji *Gazety Biskupińskiej*. (ak)

Ministerialny cios

Wczoraj, 12 września, po wielu zmaganiach z mieczem, przecięciem wstęgi minister **Maria Zajączkowska** otworzyła IV Festyn Archeologiczny w Biskupinie. Zebra-

tu arcybiskupa prymasa **Józefa Glempa**, w którym podziękował on za zaproszenie.

Jan Jaskanis powiedział, że tegoroczny festyn obok wielu atrakcji z lat poprzed-

Maria Zajączkowska i wódz Wiesław Zajączkowski tuż przed ostatnim cięciem...
 fot. Małgorzata Gąsiorowska

nich przywitał dyrektor Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie **Jan Jaskanis**. Wśród osób, dzięki którym impreza odbyła się wymienił **Zdzisława Kucznię** - wójta Gąsawy, **Ryszarda Breję** - przewodniczącego sejmiku samorządowego, swoich współpracowników: **Wojciecha Brzezińskiego**, **Jacka Andrzejewskiego**, **Wiesława Zajączkowskiego**, który jest kierownikiem Oddziału w Biskupinie, **Tomasza Mikodzięgo** i **Aleksandra Bursche**. Zaznaczył spory udział Lasów Państwowych w organizacji imprezy, a także przytoczył słowa lis-

nic ma wiele nowych. Prześlaniem jest rekreacja na świeżym powietrzu, poznanie historii w kontekście czystej natury; w sprawie przyrody. Archeologia jest rodzajem powołania i trzeba, by każdy zwiedzający zrozumiał, że należy chronić to ogromne dziedzictwo kulturowe.

Maria Zajączkowska, która jest częstym bywalcem biskupińskiej osady, ciepło pochwaliła pomysł takiej formy rekreacji, która oprócz rozrywki daje korzyści naukowe.

MAŁGORZATA GĄSIOROWSKA

Adres internetowy z informacjami o festynie biskupińskim
<http://CIUW.WARMAN.NET.PL/ALF/BISKUPIN>

◆ Wódz Wiesław Zajączkowski w tym roku odziany jest w nowy płaszcz koloru purpury. Szyły go pracowite szwaczki Agnieszka Dobrosielska i Katarzyna Kruszelnicka pod okiem Marii Slezak. (wa)